

The answer is land

ELLE SOFE SARA

Driven by love
rather than anger

Marina Kaptijn

Gezien op 05 juli 2023
Amsterdam, ITA Internationaal
Theater Amsterdam in het kader van
Julidans Festival

Met zang en de fysieke taal van dans overbrugt choreograaf, regisseur en filmmaker Elle Sofe Sara in 'Vástádus eana - The Answer is Land' de afstand tussen de verhalen uit haar Sami gemeenschap en het publiek in het theater. Het verschil tussen heden en verleden verdwijnt door het gebruik van live gezongen *yoiks*, traditionele zang uit de Sami cultuur, in een choreografie die zich beperkt tot (in formatie) wandelen afgewisseld met bewegingsscènes. Weinig spectaculair, en dat is helemaal niet erg.

09 JULI 2023

De eerst bespeelde afstand bevindt zich tussen de binnen- en de buitenkant van het theater. De dansvoorstelling, of het performance concert, begint buiten, waar het publiek in een grote cirkel wacht op wat komen gaat. Vanwege de shade door de harde storm die net die dag over Nederland raasde, rijden er geen trams en dus is het plein voor het theater om half negen 's avonds niet alleen schoon en droog maar ook stil, zonder het gewone gerinkel van de trams.

Dan komen de zeven performers op. In gelijke pas stappend komen ze achter elkaar de grote cirkel binnen. Het geluid van hun zware, stampende werkschoenen op de straatstenen geeft het ritme aan voor de hele de groep. Alle vrouwen zijn hetzelfde gekleed en uitgerust met megafoons, met het mondstuk in de hand en de toeter hoog in de lucht gestoken of op de schouder gedragen. De kostuums (kostuumontwerp: Elle Sofe Sara en Ramona Salo) zijn zwart, op de rode bies aan de zoom van hun rok, de rode linten, hoofdkapjes of shawls in hun haar na. Boven de zwarte rok dragen ze een kort zwart jack in glimmende stof dat goed matcht met hun zwarte werkschoenen. De outfit geeft de vrouwen het aanzien van activisten-performers.

Als de eerste vrouw begint met zingen vallen de anderen in, hun stemmen versterkt door de megafoons. De *yoiks* zijn speciaal voor 'Vástádus eana/The answer is land' geschreven door componist Frode Fjellheim. Sommige zijn

bewaard gebleven door overdracht van generatie op generatie. De vrouwen zingen opgesteld in rijen tegenover het publiek, als wachters met de voeten stevig op de grond geplant, de handen geopend, soms met een vuist omhoog, of met een hand op het hart. Een beweging met beide armen als draaiende molenwieken komt vaker terug, zo traag uitgevoerd dat het lijkt op een begroeting van de wind die inmiddels is gaan liggen.

Na dit openingsritueel lopen we het gebouw in, langs de backstage. Daar zijn het dit keer de performers die ons opwachten om ons via het kale toneel naar de stoelen in de zaal te gidsen. Ontdaan van coulissen, doeken en lampen lijkt het theater van de oude, hoefijzervormige Grote Zaal van de voormalige Stadsschouwburg Amsterdam - nu Internationaal Theater Amsterdam ofwel ITA - meer op een enorme tempel dan een theater, mede door de uitlichting van het uitbundige stucwerk aan weerszijden van de toneellijst. De hele zaal en het toneel zijn met groenachtig licht van lichtontwerper Anniell Olsen zo veranderd dat het lijkt of je een zwart-wit foto instapt. Mijn huid kleurt *Hulk*-groen en het rode pluche in de zaal is nu bruingrijs.

Het zingen dat buiten begon bleef intussen doorgaan, net als het ritmische geluid van de schoenen op de vloer. Op het toneel stappen de vrouwen tussen het inmiddels rood uitgelichte, spaarzame decor (decorontwerp: Elin Melberg). Dat bestaat uit een hangende sculptuur van vilt en roodachtige weefsels in het midden van het toneel. Een object dat het midden houdt tussen een totempaal en een lantaarnpaal in een gebreid jasje staat vooraan opgesteld bij de rand van de scène.

Door het luisteren naar de stemmen, naar de *yoiks*, lijk ik ontvankelijker te worden voor deze zo andere vorm van theater.

Van de zeven performers zijn er drie met een groter aandeel in de dans, de andere vrouwen hebben een groter aandeel in de zang. De choreografie bestaat voornamelijk uit wandelen, rennen en stilstaan. Tussendoor bouwen de dansers verschillende bewegingsscènes op terwijl de andere performers zingen of toekijken. Een voorbeeld van zo'n bewegingsscène is het moment waarop de dansers een krachtmeting aangaan maar elkaar tegelijkertijd lijken te steunen. Met hun armen in elkaar verstrengeld ontstaat een beeld dat het midden houdt tussen sumoworstelen en een spelletje *Twister*. Ze laten los en lopen weg naar een andere plek op het grote toneel voor een nieuw tafereel.

Ergens in een korte scène voeren ze een voor mij onbegrijpelijk Songfestival-achtig dansje bij een gezongen *yoik* lied. Een danseres rent weg over het weidse toneel, wordt opgevangen, losgelaten, en weer tegengehouden door de zes andere performers. Ze weet opnieuw los te breken, gooit zich op de grond. Er is niks zachtzinnigs aan haar wanhopige, soms dierlijke bewegingen. Ze valt, staat zich tegen het decor, rolt bijna het toneel af en wordt alweer opgevangen door alle handen die haar aanraken: zacht, sterk, rustig. Niet de afzonderlijke associaties die de tafereelen oproepen maar hun optelsom maakt ze tot een verhaal over land, samenleven, de natuur en de aarde die we delen.

Door het luisteren naar de stemmen, naar de *yoiks*, lijk ik in de loop van de voorstelling ontvankelijker te worden voor deze zo andere vorm van theater. De uitwerking van hun onuitgesproken rituelen is prachtig, aards en wonderlijk tegelijk. Aan het eind van de voorstelling zitten de performers vooraan op de

rand van de scène. De laatste danseres rolt met grote snelheid over de vloer en komt met een bons tot stilstand tegen een van de *yoikers*. Ze zingen in een taal die ik niet versta, maar wat ik hoor klinkt als een troostend, hoopvol lied. Al zingend bewegen alle performers samen zich nu langzaam doorheen de zaal, richting de uitgang waar ze tenslotte verdwijnen. De stilte in de zaal blijft lang voortduren voor het applaus losbarst.

Wat in deze voorstelling de meeste indruk op me maakt zijn de lange lijnen, de grote afstanden die hier op allerlei manieren terugkomen. De afstand afgelegd van buiten op het plein naar mijn stoel in de zaal, de afstanden die de dansers lopen over het weidse toneel, de afstand die de muziek weet te overbruggen zodat de verhalen uit het verleden ons in het nu kunnen bereiken. In de festivalbrochure lees ik dat choreograaf Sara, afkomstig uit de Sami gemeenschap werk probeert te creëren dat net zo sterk resoneert met haar eigen gemeenschap als met de kunstwereld. Met 'The answer is land' wil zij een eerbetoon brengen 'aan alle mensen die van de wereld een betere plek willen maken'. Politieke en activistische kunst, '*driven by love, rather than by anger.*' Geen lawaai, geen spektakel hier. Maar de stilte aan het eind van dit bijzondere dansconcert van Elle Sofe Sara en haar zeven performers blijft nog lang nagalmen.